

Generál Vilém Stanovský / 27. 3. 1896, Moravská Ostrava - 11. 7. 1972, Praha

6.5.2026 - Jiří Rajlich | Vojenský historický ústav Praha

Legenda čs. letectví a muž s životopisem tak pohnutým, jako byly tehdejší české dějiny. Pocházel ze skromných poměrů, ale díky své inteligenci, píli a talentu se stal jednou z nejvýznamnějších osobností historie našeho letectva.

Vypuknutí 1. světové války jej zastihlo v Paříži, kam předtím odešel na zkušenou. Namísto návratu domů a mobilizaci do rakousko-uherské armády dal demonstrativně přednost vstupu do té francouzské. Bojoval ve známé české rotě (1. rota praporu C 2. pochodového pluku 1. pluku Cizinecké legie), v jejíchž řadách byl v památné bitvě u Arrasu 9. 5. 1915 zraněn. Po dalších dvou letech bojů u pěchoty byl konečně přijat k francouzskému letectvu a po absolvování kvalitního leteckého výcviku získal pilotní diplom FAI-Francie č. 13230 vydaný 8. 5. 1918. Poté bojoval na západní frontě jako stíhací pilot u escadrilly SPA 158, vyzbrojené SPADy 7 a SPADy 13. S ohledem na hrozbu zajetí používal osobní doklady na René Renaud. Dne 8. 11. 1918, jen několik málo dní před uzavřením příměří jej nad Gentem sestřelily nebezpečné Fokkery D.VII. Svůj SPAD 7 při havárii zcela zrušil a s poraněnou páteří skončil v nemocničním ošetřování.

Po uzdravení a převzetí do čs. armády v hodnosti poručíka v ní postupně zastával celou řadu zodpovědných funkcí. Nejprve se od dubna do června 1919 podílel na přeškolení čs. letců na francouzskou leteckou techniku, od srpna 1919 do srpna 1920 velel Pilotní škole v Praze (a současně s tím se stal i historicky prvním velitelem kbelského letiště), od srpna 1920 byl k dispozici MNO pro akvizice letadel ve Francii, v lednu 1921 převzal řízení praktického leteckého výcviku u Čs. ústřední školy pro vzduchoplavectvo v Chebu, od března 1921 do listopadu 1922 byl zástupcem jejího francouzského velitele (mjr. Personne), od listopadu 1922 do listopadu 1923, po jeho odchodu, pak chebskému Vzduchoplaveckému učilišti sám velel.

Po odchodu z Chebu pak v letech 1923-1928 sloužil převážně na Slovensku u Leteckého pluku 3 - nejprve jako velitel letky, pak peruti i jako velitel pluku. Mezitím v roce 1926 stačil udělat mladému Československu i jeho leteckému průmyslu velkou reklamu svým pozoruhodným dálkovým letem celkem 23 státy Evropy, severní Afriky a Malé Asie s letounem Aero Ab-11.17 (L-BUCD), na němž společně s mechanikem Františkem Šimkem (1898-1974) uletěl přes 15 000 km. Dále si zvyšoval vojenskou kvalifikaci, sám také na několika školách a kurzech pedagogicky působil, sloužil u VLÚS, resp. VTLÚ v Letňanech atd. V předválečné armádě dosáhl hodnosti plukovníka letectva a jeho poslední řídicí funkcí bylo velení bombardovacího Leteckého pluku 6 v Praze (1934-1939), přičemž několik měsíců roku 1934 byl krátkodobě pověřen velením nadřízené Letecké brigády.

Po nacistické okupaci nerezignoval a okamžitě se zapojil do odbojové činnosti v rámci Obrany národa. Krátce před plánovaným odchodem do zahraničního odboje ho 14. 12. 1939 zatkl Až do konce války byl vězněn - první dva roky na Pankráci, na Špilberku a v Kounicových kolejích a nejdéle (od 8. 12. 1941) v Dachau, kde ho 29. 4. 1945 osvobodila americká armáda.

Po návratu se opět vrátil do činné služby jako předseda přípravné komise pro přijímání důstojníků a rotmistrů letectva do armády, byl povýšen na brigádního generála (28. 10. 1945), poté na divisiho generála (1. 12. 1949). Postupně velel letectvu Vojenské oblasti I v Praze (1945-1947) a I. leteckému sboru v Praze (1947-1948). Následně byl převeden k Ministerstvu dopravy jako přednosta leteckého odboru (1948-1951), ale poté následovalo jeho propuštění z politických důvodů. Na základě provokace byl o rok později při pokusu o ilegální odchod za hranice zatčen StB. Strávil skoro dva

roky ve vyšetřovací vazbě na Ruzyni než byl následně, především na základě vykonstruovaných obvinění z velezrady a pokusu o vyzvědačství odsouzen na 17 roků vězení. Byl vězněn v Leopoldově, na Ruzyni a na Mírově. V roce 1960 byl amnestován, roku 1969 částečně rehabilitován a o tři roky později zemřel ve věku 76 roků.

Celkem třináctkrát vyznamenán

Jeden z mála čs. občanů, kteří se postupně stali recipienty celkem tří tříd Řádu Čestné legie (): rytíře () obdržel za 1. světovou válku, důstojníka () za meziválečnou leteckou spolupráci a komandéra () za obětavou pomoc francouzským spoluvězňům v německém koncentračním táboře.

PhDr. Jiří Rajlich, Ph.D.

V expozici Leteckého muzea Kbely je vystaven francouzský stíhací letoun SPAD 7, typ, na němž Vilém Stanovský bojoval na západní frontě za 1. světové války. Popsán byl v několika textech na tomto webu:

Stíhací letoun SPAD S.VII.C1

Stíhací letoun SPAD S.VII.C1 ze sbírky VHÚ Praha

Stíhací letoun SPAD S-VII C.1, výr. č. 11 583

O unikátním letu a renovaci letounu si můžete přečíst v těchto článcích:

V Leteckém muzeu Kbely vracejí originální podobu letounu Aero Ab 11, který před 100 lety absolvoval rekordní let

Aero Ab 11 dostává finální lesklý lak

Finální kompletaci letounu zachytil také fotograf European Press Agency (EPA). Podívejte se na fotky Martina Divíška:

Replica of the Aero Ab 11 to go on display

<https://www.vhu.cz/general-vilem-stanovsky-27-3-1896-moravska-ostrava-11-7-1972-praha>